

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 27/2002 vp

Hallituksen esitys laiksi tullilain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä syyskuuta 2002 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi tullilain muuttamisesta (HE 95/2002 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 37/2002 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Marja Kartila, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Aulis Gerlander, sisäasiainministeriö

- osastopäällikkö Tomi Vuori, sisäasiainministeriö, rajavartiolaitoksen esikunta
- lainsäädäntöneuvos Leena Vettenranta, oikeusministeriö
- ylitarkastaja Lauri Vuorivirta, tietosuojavaltuutetun toimisto
- tiedustelupäällikkö Sami Rakshit, Tullihallitus
- rikostarkastaja Minna Ketola, keskusrikospoliisi
- pääluottamusmies, poliisipäällikkö, kihlakunnannimismies Mario Casagrande, Poliisi-, ulosotto-, syyttävä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry
- professori Ari-Matti Nuutila
- professori Kaarlo Tuori.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- liikenne- ja viestintäministeriö
- FiCom ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi henkilörekistereitä koskevia tullilain säännöksiä. Tullilaitoksen käytössä olevia tietojärjestelmiä koskevia säännöksiä täydennettäisiin. Lisäksi lakiin sisältyisivät säännökset uudesta rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmää koskevasta tietojärjestelmästä.

Esityksessä ehdotetaan myös, että tullilakiin otettaisiin säännökset televalvonnasta ja että

teknisen tarkkailun edellytyksiä tarkennettaisiin. Samalla tehtäisiin eräitä yksittäisiä muutoksia, jotka koskevat tietojen luovuttamista sekä tietojen saamista eräistä rekistereistä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

*Yleisperustelut**Yleistä*

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Tekninen tarkkailu ja televalvonta

Hallituksen esityksessä ehdotetaan tullilakiin (1466/1994) otettavaksi säännökset televalvonnasta ja muutettavaksi teknisen tarkkailun edellytyksiä. Lakiehdotuksella yhtenäistettäisiin tältä osin sääntelyä poliisilakiin (493/1995) tehtyjen muutosten kanssa (21/2001).

Hallintovaliokunta on aiemmin käsitellessään tullilain muuttamista koskevaa hallituksen esitystä (HE 178/1995 vp) arvioinut poliisille kuuluvien toimivaltuuksien antamista myös muille vastaavia tehtäviä hoitaville varsinaisen poliisiorganisaation ulkopuolisille viranomaisille (HaVM 2/1996 vp). Valiokunta on mietinnössään katsonut siitä tarkemmin ilmenevällä tavalla, ettei muille viranomaisille voida automaattisesti antaa poliisille kuuluvia toimivaltuuksia.

Ottaen kuitenkin huomioon tullilaitoksen tehtävät rikosten torjunnassa ja selvittämisessä, esimerkiksi huumausainerikollisuuden osalta, hallintovaliokunta pitää asianmukaisena hallituksen esitykseen sisältyvien uusien toimivaltuuksien antamista tullilaitokselle.

Poliisin osalta teknisen tarkkailun ja televalvonnan käyttämisen edellytykset rikosten torjumiseksi ja paljastamiseksi on säädetty — eri näkökohdat huomioon ottaen — harkitusti ja toimivaltuuksien käyttötilanteet huomioon ottaen. Tämä on tapahtunut tietoisena siitä, että sääntely poikkeaa pakkokeinolain (450/1987) teknisen tarkkailun ja televalvonnan edellytyksiä koskevasta sanamuodosta (HE 34/1999 vp, HaVM 17/2000 vp). Säättäminen on tapahtunut myös perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 5/1999 vp). Hallintovaliokunta pitäääkin

perusteltuna, että tullilaitoksen osalta säädetään televalvonnan ja teknisen tarkkailun edellytykset vastaamaan poliisilaisissa poliisin osalta säädettyä.

Henkilötietoja koskevat säännökset

Valiokunta toteaa, että henkilörekistereitä koskevaa lainsäädäntöä on arvioitava perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslakivaliokunta on käytännössään luonnehtinut perustuslain jättävän henkilötietojen suojaa tarkoittavan sääntelyn yksityiskohdat lainsäätäjän harkintaan (esim. PeVL 14/2002 vp). Lainsäätäjän tulee kuitenkin turvata henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa.

Hallintovaliokunta korostaa henkilötietojen sääntelyyn liittyen, että henkilötietojen suojan kannalta tärkeitä sääntelykohteita ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset tietojen luovutettavuus mukaan luettuna sekä tietojen säilytysaika henkilörekistereissä ja rekisteröidyn oikeusturva, minkä lisäksi näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla.

Muut kannanotot

Lakiehdotus on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Koska nyt säädettyvässä laissa viitataan uuteen lakiin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (HE 93/2002 vp; HaVM 26/2002 vp), tullilain muutokset eivät voi tulla voimaan ennen poliisia koskevan mainitun lain voimaantuloa.

Yksityiskohtaiset perustelut

3 §. Pykälän 1 momentin 9 kohtaan ehdotetaan hallituksen esityksessä lisättäväksi poliisiasiain tietojärjestemää koskevaan määritelmään mai-

ninta sen arkistohakemistosta, jota myös tullilaitos tulisi käyttämään.

Valiokunnassa on samanaikaisesti ollut käsiteltävänä lakiehdotus henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa (HE 93/2002 vp). Kyseisellä uudella lailla (HaVM 26/2002 vp) on tarkoitus korvata poliisin henkilörekistereistä annettu laki (509/1995). Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa esillä olevan lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin 9 kohdassa viitattavaksi säädettävän uuden lain 2 §:n 2 momenttiin sekä täsmennettäväksi samalla sääntelyä seuraavasti: "9) *poliisiasiain tietojärjestelmän teknisenä osana olevalla tutkinta- ja virka-apujärjestelmällä* sekä sen *arkistohakemistolla henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain (/) 2 luvun 2 §:ssä* tarkoitettua poliisiasiain tietojärjestelmää *niiden tietojen osalta, jotka tullilaitos on tallettanut tutkinnan ja virka-avun tietoihin sekä tutkinnan ja virka-avun arkistotietoihin*;"

20 d §. Yli kolme vuorokautta kestävään tekniseen kuunteluun määräyksen antaa lakiehdotuksen 20 d §:n 1 momentin mukaan tullihallituksen valvontaosaston tai tutkintayksikön päällikkö taikka tullipiirin päällikkönä toimiva virkamies. Valiokunta ehdottaa tähän luetteloon lisättäväksi tullihallituksen valvonta- tai tiedusteluyksikön päällikön.

20 f §. Teknisestä tarkkailusta ja televalvonnasta päättää pykälän 1 momentin mukaan muissa kuin kiiretilanteissa tuomioistuin. Lakiehdotuksen mukaan päätöksen tekee pakkokeinolain 1 luvun 9 §:ssä tarkoitettu tuomioistuin tai muu tuomioistuin, jossa asian käsittely sopivasti käy päinsä.

Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan, että sääntelyn loppuosan väljyys ja epämääräisyys on tällaisessa perusoikeusyhteydessä ongelmallinen. Tämän vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa pakkokeinolain 1 luvun 9 §:stä ilmenevää periaatetta vastaavasti, että ainoastaan käräjäoikeus voi olla toimivaltainen tällaisissa asioissa. Valiokunnan ehdottamassa muodossa 20 f §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu "tai muu tuomioistuin" muuttuu muo-

toon "tai käräjäoikeus". Tältä osin valiokunnan ehdottama sanamuoto poikkeaa pakkokeinolain 5 a luvun 5 §:n 1 momentista (ks. HE 52/2002 vp) ja poliisilain 32 b §:n 1 momentista.

20 g §. Pykälän 3 momentti koskee teknisestä kuuntelusta sekä 20 f §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua televalvonnasta laadittavaa pöytäkirjaa. Hallituksen esityksen mukaan pöytäkirja on toimitettava tullihallitukselle ja sisäasiainministeriölle. Valiokunta ehdottaa sääntelyn muuttamista siten, että pöytäkirja toimitetaan ainoastaan tullihallitukselle, mutta ei enää vastaisuudessa sisäasiainministeriölle. Tämä merkitsee sitä, että tullihallitus valvoo tullin osalta teknisen kuuntelun ja 20 f §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua televalvonnan käyttöä sekä toimittaa niitä koskevan vuosittaisen kertomuksen sisäasiainministeriölle. Näin menetellään nykyisin pakkokeinolain mukaisessa teknisessä kuuntelussa ja televalvonnassa. Sisäasiainministeriö puolestaan antaa vastaisuudessakin vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle kertomuksen edellä sanottujen tiedonhankintamenetelmien käytöstä myös tullilaitoksen osalta.

23 a §. Voimassa oleva 23 a § sisältää poliisiasiain tietojärjestelmän peruskuvauksen. Hallituksen esityksessä pykälään ehdotetaan lisättäväksi tutkinta- ja virka-apujärjestelmän arkistohakemistoa koskeva sääntely.

Valiokunta toteaa, että pykälästä ei ilmene, mitä tietoja kyseiseen arkistohakemistoon tai varsinaiseen tutkinta- ja virka-apujärjestelmään saadaan tallettaa. Tallettavista tiedoista on pykälään sisältyvän viittauksen mukaan voimassa, mitä poliisin henkilörekistereistä annetussa laissa säädetään poliisiasiain tietojärjestelmästä. Kyseisen lain 1 a §:n 2 momentin nojalla poliisiasiain tietojärjestelmän tietokantaan saa kerätä ja tallettaa tietoja henkilöistä poliisilain 1 §:n 1 momentissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Koska näistä tiedoista säädetään tarkemmin asetuksella, tiedot tulevat itseasiassa riittävästi yksilöidyiksi vasta asetuksessa. Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että asiaa on täs-

mennettävä, jotta lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon huomioon ottamiseksi, että tutkinta- ja virka-apujärjestelmään ja sen arkistohakemistoon kerättävistä ja tallettavista tiedoista sekä niiden käsittelystä säädetään täsmällisesti viittaamalla henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annettavan lain asianomaisiin säännöksiin sekä täsmentämällä sääntelyä muutoinkin.

Valiokunnan ehdottamassa muodossa 1 momentissa säädetään tutkinta- ja virka-apujärjestelmästä ja sen käyttötarkoituksesta. Uudessa 2 momentissa säädetään puolestaan tutkinta- ja virka-apujärjestelmään tallettavista tiedoista. Uudessa 3 momentissa säädetään arkistohakemistosta, sen käyttötarkoituksesta ja järjestelmään tallettavista tiedoista. Valiokunnan ehdottama uusi 4 momentti sisältää täydentävän viittauksen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annettavan lain 2 luvun 2 §:n 2 momenttiin ja 3 luvun 10 §:ään.

Edellä lausutun perusteella 23 a § kuuluu hallintovaliokunnan ehdottamassa muodossa seuraavasti: "Poliisiasiain tietojärjestelmän teknisenä osana oleva tutkinta- ja virka-apujärjestelmä on tullilaitoksen valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä, johon tullilaitos saa kerätä ja tallettaa *tullilaitoksen vastuulle kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi* 2 momentissa tarkoitettuja tietoja.

Poliisiasiain tietojärjestelmän teknisenä osana olevaan tutkinta- ja virka-apujärjestelmään saadaan tallettaa tutkinta- ja virka-aputehtävien suorittamiseksi ja kirjaamiseksi esitutkintalaissa tarkoitettussa esitutkinnassa, tulliviranomaisen toimenpiteiden yhteydessä tai virka-aputehtävässä taikka pakkokeinolain soveltamisen yhteydessä saatuja tietoja seuraavasti:

1) rikoksesta epäillyistä henkilöistä sekä ilmoittajina, todistajina ja asianomistajina esiintyvistä tai muutoin ilmoitukseen liittyvistä henkilöistä;

2) rikosilmoitusten ja muiden ilmoitusten nimikkeistä, pakkokeinoista, tulliviranomaisen toimenpiteistä sekä esitutkinnan vaiheista;

3) muista tulliviranomaisen tehtävään, toimenpiteeseen ja tapahtumaan liittyvistä tarpeellisista kuvauksista, olosuhteista ja yksilönnöistä. (Uusi 2 mom.)

Poliisiasiain tietojärjestelmän teknisenä osana oleva arkistohakemisto on tullilaitoksen valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä, johon tullilaitos saa kerätä ja tallettaa arkistosta hakua varten tutkinnan ja virka-apun tiedoista ilmoituksen ja tapauksen tunnistetiedot sekä selostusosan tiivistelmän. Tietoja saadaan käyttää tullilaitoksen vastuulle kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi. (Uusi 3 mom.)

Edellä 1 ja 3 momentissa mainittuihin tietojärjestelmiin tallettavista tiedoista on lisäksi voimassa, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 2 luvun 2 §:n 2 momentissa ja 3 luvun 10 §:ssä säädetään. (Uusi 4 mom.)"

23 c §. Pykälä koskee uutta tullilaitoksen tutkinta- ja virka-apujärjestelmän arkistoa, johon tullilaitoksen aikaisemman tutkinta- ja virka-apujärjestelmän sisältämät tiedot on tarkoitus sisällyttää. Myös tämä rekisteri palvelisi rikosten ennalta estämistä, selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista. Käytännössä tämä rekisteri tulee ajan mittaa tarpeettomaksi, kun uusien juttujen tiedot arkistoidaan poliisiasiain tietojärjestelmän arkistohakemistoon.

Valiokunta ehdottaa, että koko pykälä hyväksytään hallituksen esityksen 2 momentti poistaen seuraavasti: "Tullilaitoksen tutkinta- ja virka-apujärjestelmän *arkistohakemisto* on tullilaitoksen valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä *tietojärjestelmä*, johon tullilaitos saa tallettaa arkistosta hakua varten *tullirikosten ja muiden rikosten tiedoista ilmoituksen, tapauksen tunnistetiedot ja selostusosan tiivistelmän. Tietoja saadaan käyttää tullilaitoksen vas-*

tuulle kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi."

23 d §. Pykälässä säädetään rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmästä (Lipre), jonka avulla on tarkoitus reaaliaikaisesti saada automaattisesti tallentavan kameratietojärjestelmän tiedot kulkuneuvoista ja konsteista viranomaisten käyttöön rikosten ennaltaestämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi.

Valiokunta toteaa, että Lipre on tarkoitettu kolmen yhteistyötä tekevän viranomaisen, tullin, poliisin ja rajavartiolaitoksen, yhteiskäyttöön. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin täsmentämistä siten, että momentista ilmenee järjestelmän olevan tarkoitettu myös poliisin ja rajavartiolaitoksen valtakunnalliseen käyttöön.

Valiokunta ehdottaa 1 momentin täsmentämistä lisäksi siten, että uuden Lipre-rekisterin käyttötarkoitus ilmenee suoraan laista. Järjestelmä on tarkoitettu rikosten ennalta estämiseen, selvittämiseen ja syyteharkintaan saattamiseen.

Edelleen valiokunta ehdottaa 1 momenttiin lisättäväksi täsmennyksen siitä, että tietojärjestelmässä on kysymys kulkuneuvoista ja konsteista saatavista tiedoista.

Pykälän 2 momenttiin valiokunta ehdottaa lisättäväksi, että myös poliisi ja rajavartiolaitos saavat tallettaa järjestelmään tietoja.

Pykälän 3 momentti koskee rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmään tallettavia tietoja. Järjestelmään saadaan hallituksen esityksen mukaan tallettaa muun muassa henkilöä koskevat hänen omaan turvallisuuteensa tai tullimiehen työturvallisuuteen vaikuttavat tiedot. Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että asia jää esityksessä perustelemattomuudessaan aivan liian epämääräiseksi. Ehdotusta on välttämätöntä täsmentää, koska se näyttää tekevän mahdolliseksi terveystietojen rekisteröinnin laajasti.

Valiokunta toteaa, että viranomaisen toimenpiteen kohteena olevan henkilön omasta turvallisuudesta huolehtiminen sekä tullimiehen sa-

moin kuin rajavartiomiehen ja poliisimiehen työturvallisuus ovat yhteiskunnan kannaltakin merkittäviä suojattavia intressejä. Hallintovaliokunta viittaa tältä osin lisäksi mietinnössään HaVM 26/2002 vp lausumaansa. Samalla valiokunta ehdottaa 3 momentissa kyseisten turvallisuustietojen tallettamisen edellytyksenä olevan tietojen "välttämättömyys" henkilön oman turvallisuuden taikka tullimiehen, rajavartiomiehen tai poliisimiehen työturvallisuuden kannalta.

Valiokunta ehdottaa lisäksi uudessa 4 momentissa säädettäväksi, että tullilaitos on rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmän rekisterinpitäjä sekä että poliisi ja rajavartiolaitos vastaavat rekisteriin tallettamien tietojen virheettömyydestä sekä tallettamisen ja käytön laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa.

24 §. Hallituksen esityksessä voimassa olevan pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset poliisiasian tietojärjestelmän teknisenä osana olevassa arkistohakemistossa, tullilaitoksen tutkinta- ja virka-apujärjestelmän arkistossa sekä rekisterikilpien ja konttien tunnistusjärjestelmässä olevien tietojen poistamisesta.

Pykälän mukaan poliisiasian tietojärjestelmän teknisenä osana olevasta tutkinta- ja virka-apujärjestelmästä sekä sen arkistohakemistosta tiedot on poistettava siten kuin poliisin henkilörekistereistä annetun lain 24 c §:ssä säädetään.

Edellä 23 a §:n kohdalla lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa, että 24 §:n 1 momentin kolmannessa virkkeessä viitataan täsmällisesti annettavan lain henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa 5 luvun 22 §:ään.

Lisäksi virheelliseksi todetun tiedon merkitsemisestä ja sen poistamisesta on tarpeen sisällyttää hallituksen esitykseen sisältymättömään voimassa olevan 24 §:n 2 momenttiin vastaavanlainen säännös kuin edellä sanotun poliisitointa koskevan annettavan lain 5 luvun 27 §:ssäkin on.

Valiokunnan ehdottamassa muodossa 24 §:n 2 momentti kuuluu seuraavasti: "Virheelliseksi todettu tieto on merkittävä virheelliseksi ja tiedon saa säilyttää, jos se on tarpeen rekisteröidyn,

muun asianosaisen tai tullilaitoksen henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Tällaista tietoa saa käyttää ainoastaan mainittuun tarkoitukseen. *Virheelliseksi todettu tieto on poistettava heti, kun tiedon säilyttäminen oikeuksien turvaamiseksi ei enää ole tarpeen, viimeistään kuitenkin viiden vuoden kuluttua tiedon poistamiselle säädetyn määräajan päättymisestä.*"

26 §. Valiokunta ehdottaa, että 26 §:ään lisätään selvyiden vuoksi uusi 5 momentti, jossa säädetään tietoja pyytävän velvollisuudesta esittää tietoja luovuttavalle selvitys tietojen asianmukaisesta suojaamisesta ennen kuin niitä voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla.

Valiokunnan ehdottamassa muodossa 26 §:n 5 momentti kuuluu seuraavasti: "*Ennen tietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla on tietoja pyytävän esitettävä selvitys tietojen suojaamisesta henkilötietolain 32 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla.*"

26 a § (Uusi). Voimassa olevan lain 26 a § koskee poliisiasian tietojärjestelmän teknisenä osana olevan tutkinta- ja virka-apujärjestelmän tietojen käyttöä ja luovuttamista. Hallituksen esitykseen sisällymätöntä 26 a §:ää on välttämätöntä muuttaa perustuslakivaliokunnan 23 a §:n kohdalla tekemän huomautuksen johdosta. Hallintovaliokunta ehdottaakin 26 a §:ään lisättäväksi viittaukset henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettavan lain 4 luvun 16, 19 ja 20 §:ään sekä lisäksi sääntelyn selkeyttämistä tietojen suojaamisen osalta seuraavasti: "*Poliisiasian tietojärjestelmän teknisenä osana olevan tutkinta- ja virka-apujärjestelmän ja sen arkistohakemiston tietojen käytöstä ja luovuttamisesta on voimassa, mitä niistä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (/) 4 luvun 16, 19 ja 20 §:ssä. Ennen tietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla on tieto-*

ja pyytävän esitettävä selvitys tietojen suojaamisesta henkilötietolain 32 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla. Tullilaitoksen tietojen luovuttamisesta ulkomaille päättää kuitenkin tulliviranomainen."

Todettakoon vielä selvyiden vuoksi, että tulliviranomainen päättää tietojen luovuttamisesta ulkomaille eikä tältä osin ole tarkoitus avata tekniistä käyttöyhteyttä.

28 §. Valiokunta ehdottaa edellä 26 §:n kohdalla lausuttuun viitaten 28 §:ään lisättäväksi selvyiden vuoksi uuden 2 momentin, jolloin hallituksen esityksen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti: "*Ennen tietojen luovuttamista tulliviranomaiselle teknisen käyttöyhteyden avulla tulliviranomaisen on esitettävä selvitys tietojen suojaamisesta henkilötietolain 32 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla. (Uusi 2 mom.)*"

Voimaantulosäännös. Koska käsiteltävänä oleva lakiehdotus ei voi tulla voimaan ennen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettavan uuden lain voimaantuloa, valiokunta ehdottaa voimaantulosäännöksen jättämistä avoimeksi.

Säättämisyjärjestys

Koska hallintovaliokunta on ottanut asianmukaisesti huomioon perustuslakivaliokunnan lakiehdotuksen 23 a §:stä tekemän valtiosääntöoikeudellisen huomautuksen, lakiehdotus voidaan säätää tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä (PeVL 37/2002 vp).

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Laki

tullilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun tullilain (1466/1994) 3 §:n 1 momentin 9 kohta, 20 d—20 f, 21, 23 a ja 24 § (poist.), 26 §:n 1 momentti, 26 a § ja 28 §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentin 9 kohta, 21, 23 a (poist.) ja 26 a § laissa 241/2001, 20 d—20 f § laissa 331/1996, 24 § osaksi mainituissa laissa 241/2001, 26 §:n 1 momentti osaksi laissa 1104/1998 ja 28 §:n 1 momentin johdantokappale viimeksi mainituissa laissa, sekä

lisätään 3 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 331/1996 ja 241/2001, uusi 10 kohta, lakiin uusi 20 g—20 i, 23 c ja 23 d § (poist.), 26 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 1104/1998 ja 241/2001, uusi 5 momentti sekä 28 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laissa 1104/1998, siitä viimeksi mainitulla lailla kumotun 4 kohdan tilalle uusi 4 kohta ja 28 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi viimeksi mainituissa laissa, uusi 2 ja 3 momentti, jolloin muutettu 2 momentti ja nykyinen 3 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, seuraavasti:

3 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

9) poliisiasiain tietojärjestelmän teknisenä osana olevalla tutkinta- ja virka-apujärjestelmällä sekä sen arkistohakemistolla henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (/) 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettua poliisiasiain tietojärjestelmää niiden tietojen osalta, jotka tullilaitos on tallettanut tutkinnan ja virka-avun tietoihin sekä tutkinnan ja virka-avun arkistotietoihin;

(10 kohta kuten HE)

20 d §

Tullimiehellä on oikeus kohdistaa vakituiseen asumiseen käytetyn huoneen tai tilan ulkopuolella olevaan henkilöön taikka kulkuneuvon tai tavaraan teknistä tarkkailua, jos sen avulla voidaan perustellusti olettaa saatavan tullirikoksen torjumiseksi tai paljastamiseksi tarvittavia tietoja. Määräyksen toimenpiteeseen antaa vähintään tullipäällysmiehen virka-asemassa oleva tullimies sekä yli kolme vuorokautta kestävään tekniseen kuunteluun tullihallituksen valvontaosaston tai tutkinta-, valvonta- tai tie-

dusteluyksikön päällikkö taikka tullipiirin päällikkönä toimiva virkamies.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

20 e §

(Kuten HE)

20 f §

Pakkokeinolain 1 luvun 9 §:ssä tarkoitettu tuomioistuin tai käräjäoikeus, jossa asian käsittely sopivasti käy päinsä, päättää televalvonnasta sekä teknisestä tarkkailusta 20 d §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, joissa tekninen kuuntelu tai katselu edellyttää tarkkailuun käytettävän laitteen sijoittamista tarkkailtavan käyttämän kulkuneuvon sisälle taikka huoneeseen tai tilaan, jossa tarkkailtava oleskelee. Asia ratkaistaan kuulematta kuunneltavan tai katseltavan tilan haltijaa. Asian käsittelystä on lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä pakkokeinolain 5 a luvun 5—9 §:ssä, 11 §:n 1 momentissa sekä 12 ja 14 §:ssä säädetään.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

20 g §

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Edellä 20 d §:ssä tarkoitetusta teknisestä kuuntelusta sekä 20 f §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta televalvonnasta on toimenpiteen suorittaneen tullimiehen laadittava viipymättä pöytäkirja ja toimitettava se Tullihallitukselle. Tullihallitus toimittaa vuosittain sisäasiainministeriölle kertomuksen tässä momentissa tarkoitettun teknisen kuuntelun ja televalvonnan käytöstä. Sisäasiainministeriö antaa vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle kertomuksen edellä sanottujen tiedonhankintasäännösten käytöstä.

20 h, 20 i ja 21 §
(Kuten HE)

23 a §

Poliisiasian tietojärjestelmän teknisenä osana oleva tutkinta- ja virka-apujärjestelmä (poist.) on tullilaitoksen valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä, johon tullilaitos saa kerätä ja tallettaa tullilaitoksen vastuulle kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi 2 momentissa tarkoitettuja tietoja.

Poliisiasian tietojärjestelmän teknisenä osana olevaan tutkinta- ja virka-apujärjestelmään saadaan tallettaa tutkinta- ja virka-aputehtävien suorittamiseksi ja kirjaamiseksi esitutkintalaissa tarkoitettussa esitutkinnassa, tulliviranomaisen toimenpiteiden yhteydessä tai virka-aputehtävissä taikka pakkokeinolain soveltamisen yhteydessä saatuja tietoja seuraavasti:

1) rikoksesta epäillyistä henkilöistä sekä ilmoittajina, todistajina ja asianomistajina esiintyvistä tai muutoin ilmoitukseen liittyvistä henkilöistä;

2) rikosilmoitusten ja muiden ilmoitusten nimikkeistä, pakkokeinoista, tulliviranomaisen toimenpiteistä sekä esitutkinnan vaiheista;

3) muista tulliviranomaisen tehtävään, toimenpiteeseen ja tapahtumaan liittyvistä tarpeellisista kuvauksista, olosuhteista ja yksilöinnistä. (Uusi 2 mom.)

Poliisiasian tietojärjestelmän teknisenä osana oleva arkistohakemisto on tullilaitoksen valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä auto-

maattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä, johon tullilaitos saa kerätä ja tallettaa arkistosta hakua varten tutkinnan ja virka-apun tiedoista ilmoituksen ja tapauksen tunnistetiedot sekä selostusosan tiivistelmän. Tietoja saadaan käyttää tullilaitoksen vastuulle kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi. (Uusi 3 mom.)

Edellä 1 ja 3 momentissa mainittuihin tietojärjestelmiin tallettavista tiedoista on lisäksi voimassa, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 luvun 2 §:n 2 momentissa ja 3 luvun 10 §:ssä säädetään. (Uusi 4 mom.)

23 c §

Tullilaitoksen tutkinta- ja virka-apujärjestelmän arkistohakemisto on tullilaitoksen valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä, johon tullilaitos saa tallettaa arkistosta hakua varten tullirikosten ja muiden rikosten tiedoista ilmoituksen, tapauksen tunnistetiedot ja selostusosan tiivistelmän. Tietoja saadaan käyttää tullilaitoksen vastuulle kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi.

(2 mom. poist.)

23 d §

Rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmä on rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi tarkoitettu tullilaitoksen ja poliisin sekä rajavartiolaitoksen valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä, johon teknisessä valvonnassa rajanylityspaikoilla saatavat tiedot kulkuneuvoista ja konteista tallettavat. (Poist.)

Rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmään tullilaitos, poliisi ja rajavartiolaitos saavat 1 momentin mukaisesti tallettujen tietojen lisäksi kerätä ja tallettaa rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi tarpeellisia tietoja kulku-

neuvojen ja rekisteritunnisteiden sisältämistä tiedoista ja konttien tunnistetiedoista ja lisäksi henkilöistä, joiden on syytä epäillä:

(1 ja 2 kohta kuten HE)

Rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmään saa *kerätä ja tallettaa*: henkilön tunniste- ja yhteystietoina nimen, kutsunimen, henkilötunnuksen, sukupuolen, tunto-merkit, valokuvan, äidinkielen, kansalaisuuden, kotipaikan ja osoitteen, ulkomaalaisen henkilön matkustusasiakirjan tiedot sekä henkilöä koskevat hänen omaan turvallisuuteensa *taikka* tullimiehen, *rajavartiomiehen tai poliisin* työturvallisuuteen vaikuttavat *välttämättömät* tiedot. Järjestelmään saa *tallettaa* myös tiedot epäilystä rikoksesta, rikoksen yhteydessä käytettävästä kulkuneuvosta ja epäiltyyn rikokseen liittyvästä liikeyrityksestä.

Tullilaitos on rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmän rekisterinpitäjä. Poliisi ja rajavartiolaitos vastaavat rekisteriin tallettamiensa tietojen virheettömyydestä sekä tallettamisen ja käytön laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa. (Uusi 4 mom.)

24 §

Tullilaitoksen henkilörekistereihin tallettujen tai tallettuneiden henkilötietojen säilyttämisen tarpeellisuus on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Valvontatietorekisteristä tiedot on poistettava 10 vuoden kuluessa viimeisen tiedon merkitsemisestä. Poliisiasiaintietojärjestelmän teknisenä osana olevasta tutkinta- ja virka-apujärjestelmästä sekä sen arkistohakemistosta tiedot on poistettava siten kuin *henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 5 luvun 22 §:ssä* säädetään. Tullilaitoksen tutkinta- ja virka-apujärjestelmän arkistosta tiedot poistetaan viimeistään 50 vuoden kuluttua tiedon rekisteriin merkitsemistä koskevan ilmoituksen kirjaamisesta. Rekisterikilpien ja konttien kuvaus- ja tunnistusjärjestelmästä tiedot on poistettava viimeistään 10 vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä rekisteriin. Edellä 23 d §:n 1 momentissa tarkoitettussa valvonnassa tallettuneet tiedot on kuitenkin poistettava viimeistään vuoden kuluttua tiedon tallettamisesta.

Virheelliseksi *todettu tieto on merkittävä virheelliseksi ja tiedon saa säilyttää*, jos se on tarpeen rekisteröidyn, muun asianosaisen tai tullilaitoksen henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Tällaista tietoa saa käyttää ainoastaan mainittuun tarkoitukseen. *Virheelliseksi todettu tieto on poistettava heti, kun tiedon säilyttäminen oikeuksien turvaamiseksi ei enää ole tarpeen, viimeistään kuitenkin viiden vuoden kuluttua tiedon poistamiselle säädetyn määräajan päättymisestä.*

26 §

(1 mom. kuten HE)

Ennen tietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla on tietoja pyytävän esitettävä selvitys tietojen suojaamisesta henkilötietolain 32 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla. (Uusi 5 mom.)

26 a § (Uusi)

Poliisiasiaintietojärjestelmän teknisenä osana olevan tutkinta- ja virka-apujärjestelmän ja sen arkistohakemiston tietojen käytöstä ja luovuttamisesta on voimassa, mitä niistä säädetään *henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 4 luvun 16, 19 ja 20 §:ssä*. Ennen tietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla on tietoja pyytävän esitettävä selvitys tietojen suojaamisesta henkilötietolain 32 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla. Tullilaitoksen tietojen luovuttamisesta ulkomaille päättää kuitenkin tulliviranomainen.

28 §

(1 mom. kuten HE)

Ennen tietojen luovuttamista tulliviranomaiselle teknisen käyttöyhteyden avulla tulliviranomaisen on esitettävä selvitys tietojen suojaamisesta henkilötietolain 32 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla. (Uusi 2 mom.)

(3 ja 4 mom. kuten HE:n 2 ja 3 mom.)

HaVM 27/2002 vp — HE 95/2002 vp

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200 .

Helsingissä 11 päivänä helmikuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Matti Väistö /kesk	Heli Paasio /sd
vpj.	Pertti Turtiainen /vas	Aulis Ranta-Muotio /kesk
jäs.	Janina Andersson /vihr	Pekka Ravi /kok
	Nils-Anders Granvik /r	Petri Salo /kok
	Rakel Hiltunen /sd	Arto Seppälä /sd
	Lauri Kähkönen /sd	Marja Tiura /kok
	Kari Kärkkäinen /kd	vjäs. Pertti Hemmilä /kok
	Paula Lehtomäki /kesk	Toimi Kankaanniemi /kd (osittain).
	Pekka Nousiainen /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.